

Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones (H6430)

Verkorte naam: ruigten en zomen

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: Het habitatype betreft natte, veel biomassa producerende strooiselruigten op voedselrijke standplaatsen. Daarbij gaat het alleen om soortenrijke ruigten met bijzondere soorten. Soortenarme ruigten met uitsluitend zeer algemeen voorkomende soorten vallen buiten de definitie van het habitatype. De natte strooiselruigten van ons land behoren tot drie verbonden van plantengemeenschappen. Binnen dit habitatype worden drie subtypen onderscheiden die aansluiten bij de indeling in drie verbonden.

Begroeiingen van het eerste subtype ofwel verbond (*Filipendulion*) zijn ruigten van natte, laagdynamische zoetwatermilieus. Ze komen algemeen voor in ons land in het rivierengebied en in beekdalen, het meest op zand- en leembodems. Deze ruigten vormen meestal lintvormige oeverbegroeiingen, maar ze komen ook vlakvormig voor, in vochtige graslanden die niet meer worden onderhouden. Op veel plaatsen bestaan de ruigten van dit verbond vrijwel uitsluitend uit zeer algemene soorten. Van bijzonder belang zijn echter gemeenschappen met kenmerkende zeldzame soorten zoals lange ereprijs (*Veronica longifolia*) of moeraswolfsmelk (*Euphorbia palustris*). Ook poelruit (*Thalictrum flavum*) is een niet-alledaagse plantensoort in deze begroeiingen. Op leemhoudende bodem is soms de zeldzame welriekende agrimonie (*Agrimonia procera*) in ruigten van dit verbond aanwezig. Op veengrond, in het laagveengebied, komen plaatselijk in de natte strooiselruigten zeldzame graslandsoorten voor zoals moeraslathyrus (*Lathyrus palustris*) en kievitsbloem (*Fritillaria meleagris*).

Ruigtebegroeiingen van het tweede subtype ofwel verbond van plantengemeenschappen (*Epilobion hirsuti*) zijn te vinden in natte, brakke omstandigheden en ook in rivierdalen. Ze worden aangetroffen op veen- en kleibodems, binnen het overstromingsbereik van rivierwater of brak boezemwater. Belangrijke ruigten van deze groep van gemeenschappen zijn die met rivierkruiskruid (*Senecio fluviatilis*) en zoetwatergetijdensoorten zoals bittere veldkers (*Cardamine amara*), spindotterbloem (*Caltha palustris* subsp. *araneosa*) en zomerklokje (*Leucjum aestivum*). Opmerkelijk zijn ook ruigtebegroeiingen van (zwak) brakke omstandigheden met als bijzonderheden heemst (*Althaea officinalis*), echt lepelblad (*Cochlearia officinalis* subsp. *officinalis*), dodemansvingers (*Oenanthe crocata*), zilt torkruid (*Oenanthe lachenalii*) en selderij (*Apium graveolens*).

Ruigten van het derde subtype ofwel derde verbond (*Galio-Alliarion*) omvat zoomgemeenschappen van stikstofrijke standplaatsen, die in meerdere of mindere mate worden beschaduwd. Ze komen bijvoorbeeld voor langs heggen en langs bosranden. De standplaatsen worden zelden of nooit door oppervlaktewater overspoeld, waarmee deze begroeiingen zich onderscheiden van de natte strooiselruigten die bij de eerste twee subtypen zijn ingedeeld. Tot het habitatype worden alleen de meest bedreigde gemeenschappen van het verbond gerekend, en dat zijn die van de minst bemeste standplaatsen. Zeldzame soorten die in ruigten van dit subtype voorkomen zijn kruisbladwalstro (*Cruciata laevipes*), stijve steenraket (*Erisimum hieracifolium*), torenkruid (*Arabis glabra*), kleine kaardebol (*Dipsacus pilosus*), knolribzaad (*Chaerophyllum bulbosus*) en rivierkruiskruid (*Senecio fluviatilis*). Droge ruigten met de laatste twee soorten zijn beschreven uit Duitsland. De beschikbare vegetatieopnamen van dergelijke begroeiingen uit ons land zijn vooralsnog ontoereikend geweest voor een goede beschrijving van deze plantengemeenschappen⁴⁰.

⁴⁰ Zie ook Weeda et al. (2005), pg 42.

Ruige vormen van Dotterbloemhooilanden (*Calthion palustris*) worden niet tot het habitatype gerekend⁴¹.

Ook niet tot het habitatype worden gerekend de soortenarme ruigten (rompgemeenschappen) met dominantie van één of weinige aspectbepalende ruigtkruiden, zoals harig wilgenroosje (*Epilobium hirsutum*), koninginnekruid (*Eupatorium cannabinum*), heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica*), haagwinde (*Calystegia sepium*) en riet (*Phragmites australis*), brandnetel (*Urtica dioica*), bitterzoet (*Solanum dulcamara*), rietgras (*Phalaris arundinacea*), grote engelwortel (*Angelica archangelica*) of de exoot late guldenroede (*Solidago gigantea*).

Subtypen:

Subtype A. Ruigten en zomen (*moerasspirea*) : Natte, soortenrijke ruigte van zoet, laagdynamisch milieu (verbond *Filipendulion*), inclusief overgangsvormen met veenmosrietland (*Pallavicinio-Sphagnetum*; H7140).

Subtype B. Ruigten en zomen (*harig wilgenroosje*) : Natte, soortenrijke ruigte van brakke omstandigheden of rivierdalen (verbond *Epilobion hirsuti*);

Subtype C. Ruigten en zomen (*droge bosranden*) : Droge, nitrofiële, weinig bemeste zomen (verbond *Galio-Alliarion*)

Vegetatietypen:

Goed: Soortenrijke begroeiingen die te rekenen zijn tot de associaties *Valeriano-Filipenduletum* (32Aa1) waarbij typische soorten aanwezig dienen te zijn (subtype A), *Valeriano-Senecionetum fluviatilis* (32Ba1), *Soncho-Epilobietum hirsuti* (32Ba2) waarbij typische soorten aanwezig dienen te zijn, *Oenantho-Althaeetum* (32Ba3) (subtype B), *Urtico-Cruciatetum laevipedis* (33Aa3) en *Galio-Alliarion* (33Aa) met *Chaerophyllum bulbosus* en/of *Senecio fluviatilis* (subtype C).

Matig: Begroeiingen van het *Valeriano-Filipenduletum* (subtype A) en *Soncho-Epilobietum hirsuti* (32Ba2) waarin typische soorten ontbreken.

Niet tot het habitatype worden gerekend: soortenarme ruigten (rompgemeenschappen) met dominantie van één of weinige aspectbepalende ruigtkruiden, zoals Harig wilgenroosje (*Epilobium hirsutum*), Koninginnekruid (*Eupatorium cannabinum*), Heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica*), Haagwinde (*Calystegia sepium*) en Riet (*Phragmites australis*), Brandnetel (*Urtica dioica*), Bitterzoet (*Solanum dulcamara*), Rietgras (*Phalaris arundinacea*), Grote engelwortel (*Angelica archangelica*) of de exoot Late guldenroede (*Solidago gigantea*).

Code habitat (sub)type	Code	Vegetatietypen	Representativiteit	Voorwaarde
6430A	31-35	ruigten behorend tot de klassen 31-35		3
6430A	32AA01	<i>Valeriano-Filipenduletum</i>	goed	3
6430A	32RG01	RG <i>Eupatorium cannabinum</i> - [<i>Convolvulo-Filipenduletea</i>]		3
6430A	32RG02	RG <i>Epilobium hirsutum</i> - [<i>Convolvulo-Filipenduletea</i>]		3
6430A	32RG03	RG <i>Calystegia sepium</i> - <i>Phragmites australis</i> -[<i>Convolvulo-Filipenduletea</i>]		3
6430A	32RG04	RG <i>Solanum dulcamara</i> - <i>Phragmites australis</i> -[<i>Convolvulo-Filipenduletea</i>]		3
6430A	32RG05	RG <i>Phalaris arundinacea</i> - [<i>Convolvulo-Filipenduletea</i>]		3
6430A	32RG06	RG <i>Urtica dioica</i> -[<i>Convolvulo-Filipenduletea</i>]		3
6430A	32RG07	RG <i>Pulicaria dysenterica</i> - [<i>Convolvulo-Filipenduletea</i>]/ <i>Agrostietalia stolonife</i>		3

⁴¹ Als ze wel hierbij gerekend werden zouden namelijk hooilanden de beheer-doelstelling 'verwaarlozing' moeten krijgen. Dat is vanuit het oogpunt van natuurwaarde ongewenst.

Code habitat (sub)type	Code	Vegetatietypen	Repre- tativiteit	Voor- waarde
6430B	31-35	<i>ruigten behorend tot de klassen 31-35</i>		3
6430B	32BA01	<i>Valeriano-Senecionetum fluviatilis</i>	goed	
6430B	32Ba02a	<i>Soncho-Epilobietum typicum</i>	goed	3
6430B	32Ba02a	<i>Soncho-Epilobietum typicum</i>	matig	3
6430B	32Ba02b	<i>Soncho-Epilobietum althaeetosum</i>	goed	
6430B	32BA03	<i>Oenantho-Althaeetum</i>	goed	
6430B	32RG01	<i>RG Eupatorium cannabinum-[Convolvulo-Filipenduletea]</i>		3
6430B	32RG02	<i>RG Epilobium hirsutum-[Convolvulo-Filipenduletea]</i>		3
6430B	32RG03	<i>RG Calystegia sepium-Phragmites australis-[Convolvulo-Filipenduletea]</i>		3
6430B	32RG04	<i>RG Solanum dulcamara-Phragmites australis-[Convolvulo-Filipenduletea]</i>		3
6430B	32RG05	<i>RG Phalaris arundinacea-[Convolvulo-Filipenduletea]</i>		3
6430B	32RG06	<i>RG Urtica dioica-[Convolvulo-Filipenduletea]</i>		3
6430B	32RG07	<i>RG Pulicaria dysenterica-[Convolvulo-Filipenduletea/Agrostietalia stolonife]</i>		3
6430B	32RG08	<i>RG Angelica archangelica-[Epilobion hirsuti]</i>		3
6430C	31-35	<i>ruigten behorend tot de klassen 31-35</i>		3
6430C	33AA01	<i>Claytonio-Anthriscetum caucalidis</i>		3
6430C	33AA02	<i>Torilidetum japonicae</i>		3
6430C	33AA03	<i>Urtico-Cruciatetum laevipedis</i>	goed	3
6430C	33AA04	<i>Alliario-Chaerophylletum temuli</i>		3
6430C	33AA05	<i>Urtico-Aegopodietum</i>		3
6430C	33AA06	<i>Heracleo-Sambucetum ebuli</i>		3
6430C	33RG01	<i>RG Urtica dioica-[Galio-Urticetea]</i>		3
6430C	33RG02	<i>RG Anthriscus sylvestris-[Galio-Urticetea]</i>		3
6430C	33RG03	<i>RG Petasites hybridus-[Galio-Urticetea]</i>		3

Relatief belang in Europa: zeer groot (subtype B), aanzienlijk (subtypen A en C). Natte strooiselruigten komen wijd verbreid voor over Europa. Internationaal bekeken is van bijzonder belang de soortensamenstelling van het habitatype in ons land. Twee van de vier voor Nederland beschreven associaties (*Valeriano-Senecionetum* en *Oenantho-Althaeetum*) komen buiten ons land niet of nauwelijks voor.

3. Kwaliteit

Kenmerken van een goede structuur en functie:

- Soortenrijkdom;
- Dominantie van ruigtkruiden;
- Brakke omstandigheden (subtype B; ten dele);
- Overstromingsdynamiek (verschillend voor de subtypen);
- Buffering van de bodem (subtype C);

- Niet te zeer vermeste bodem (subtype C).

4. Bijdrage van gebieden

Verspreiding binnen Nederland: In het huidige landschap komen natte ruigten nog maar weinig over grote oppervlakten voor. Vroeger moet dat anders zijn geweest. In de uitgestrekte brakwatermoerassen van Noord-Holland bijvoorbeeld namen ruigtebegroeiingen een prominente plaats in. Het huidige IJperveld maakte daar rond 3300 v. Chr. deel van uit. Daar zijn door geleidelijke verzoeting en verschraling het moeras en de natte ruigte in de loop van 3000 jaar veranderd in hoogvenen. Die hoogvenen zijn later, vanaf de Middeleeuwen ontgonnen en vervolgens door overstromingen verdronken en verzilt. De natte ruigten komen vanaf die tijd nauwelijks over grote oppervlakten voor. Zoals in Noord-Holland nemen ze op de meeste plaatsen slechts smalle zones in langs allerlei typen wateren.

Subtype A (ruigten en zomen *moerasspirea*) komt wijd verspreid voor langs zoete wateren, vooral in beekdalén, in laagveenmoerassen en in de komgronden van het rivierengebied.

Van subtype B (ruigten en zomen *harig wilgenroosje*) is de Moerasmelkdistel-associatie (*Soncho-Epilobietum hirsuti*) wijdverbreid over Laag-Nederland. Deze plantengemeenschap heeft een brakke variant die voorkomt in de Noord-Hollandse brakwatervenen, binnen het invloedsbereik van de voormalige Zuiderzee en in het Deltagebied. De Rivierkruiskruid-associatie (*Valeriano-Senecionetum fluviatilis*) en de Associatie van Strandkweek en Heemst (*Oenanthe-Althaeetum*) zijn het zeldzaamst en beperkt tot het mondingsgebied van de rivieren.

Subtype C (ruigten en zomen *droge bosranden*) komt voor in het hele rivierengebied met uitzondering van de benedenrivieren. Daarnaast is het ook te vinden langs kleinere rivieren of grote beken zoals de Geul. Droge ruigten met knolribzaad (*Chaerophyllum bulbosus*) en/of rivierkruiskruid (*Senecio fluviatilis*) van subtype C komen alleen voor in het oostelijke rivierengebied langs de Rijn en Maas.

Verspreidingskaart ruigten en zomen

Huidig voorkomen en Natura 2000: Begroeiingen van subtype A met lange ereprijs zijn vooral aanwezig langs de Overijsselse Vecht (o.a. Vecht- en Beneden-Reggegebied (39)) en buiten het Natura 2000 netwerk, langs de Dommel. Subtype A met moeraswolfsmelk wordt het meest aangetroffen in de laagveengebieden van Noordwest-Overijssel (o.a. Weerribben (34) en Wieden (35)) en plaatselijk langs de grote rivieren (Gelderse Poort (67)). In soortenarme vorm zonder bijzondere soorten is het subtype wijd verspreid over het laagveengebied, rivierengebied en beekdalén.

Natte ruigten van subtype B met rivierkruiskruid zijn het best ontwikkeld in de Oude Maas (108), Biesbosch (112) en Uiterwaarden IJssel (38) en, buiten het Natura 2000 netwerk, langs kleinere riviertakken in het zoetwatergetijdengebied (oa. Spui) en in de monding van de Eems. Subtype B met moeraswolfsmelk zijn algemeen in laagveenmoerassen en langs beken en rivieren. Subtype B in

licht brakke varianten met heemst worden aangetroffen in de Noord-Hollandse brakwatervenen (Polder Westzaan (91), Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (90)), plaatselijk langs de voormalige Zuiderzeekust en in het Haringvliet (109) en Krammer-Volkerak (114).

Het zwaartepunt van de meest brakke begroeiingen van subtype B (de associatie *Oenanthe-Althaeetum*) ligt eveneens in de Haringvliet (109) en Krammer-Volkerak (114). Dit type is beperkt tot het Deltagebied; lokaal komt het ook voor in bijvoorbeeld Duinen Goeree & Kwade Hoek (101). Subtype C komt voor in Gelderse poort (67), Uiterwaarden IJssel (38), Zeldersche Driessen (143), Bunder- en Elslöerbos (153), Geuldal (157) en Savelsbos (160).

H6430A ruigten en zomen (*moerasspirea*): relatieve bijdrage van Natura 2000 gebieden

Natura 2000 gebied	Habitat code	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Biesbosch	H6430A	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein	H6430A	++	++	(1) Bijzondere kwaliteit
Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	H6430A	++	++	(1) Bijzondere kwaliteit
Vecht en Beneden-Reggegebied	H6430A	++	++	(1) Bijzondere kwaliteit
Botshol	H6430A	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Gelderse Poort	H6430A	+	+	(1) Opp. 2-15%
Grensmaas	H6430A	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
IJsselmeer	H6430A	+	+	(1) Opp. >15% matige kwaliteit
Oudegaasterbrekken , Fluessen en omgeving	H6430A	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Uiterwaarden IJssel	H6430A	+	+	(1) Opp. 2-15%
Weerribben	H6430A	+	+	(1) Opp. 2-15%
Wieden	H6430A	+	+	(1) Opp. 2-15%
Zwarte Meer	H6430A	+	+	(1) Opp. 2-15%
Krammer-Volkerak	H6430A	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) van matige naar goede kwaliteit
Zuider Lingedijk & Diefdijk-Zuid	H6430A	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit

H6430B ruigten en zomen (*harig wilgenroosje*): relatieve bijdrage van Natura 2000 gebieden

Natura 2000 gebied	Habitat code	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Biesbosch	H6430B	++	++	(1) Opp. >15% én bijzondere kwaliteit
Haringvliet	H6430B	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Oude Maas	H6430B	++	++	(1) Bijzondere kwaliteit
Polder Westzaan	H6430B	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Duinen Goeree & Kwade Hoek	H6430B	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Grevelingen	H6430B	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Groote Gat	H6430B	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Hollands Diep	H6430B	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	H6430B	+	+	(1) Opp. 2-15%
Krammer-Volkerak (zoet)	H6430B	+	-	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit (2) verandering kwaliteit van goede naar matige kwaliteit
Oudegaasterbrekken , Fluessen en omgeving	H6430B	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Uiterwaarden IJssel	H6430B	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Uiterwaarden Lek	H6430B	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Wormer- en Jisperveld &	H6430B	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit

Natura 2000 gebied	Habitat code	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Kalverpolder				
Krammer-Volkerak (zout)	H6430B	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Eilandspolder	H6430B	-	-	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit
IJsselmeer	H6430B	-	-	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit

H6430C ruigten en zomen (*droge bosranden*): relatieve bijdrage van Natura 2000 gebieden

Natura 2000 gebied	Habitat code	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Bunder- en Elsloërbos	H6430C	+	+	(1) Opp. 2-15%
Gelderse Poort	H6430C	+	+	(1) Opp. 2-15%
Geuldal	H6430C	+	+	(1) Opp. 2-15%
Savelsbos	H6430C	+	+	(1) Opp. 2-15%
Uiterwaarden IJssel	H6430C	+	+	(1) Opp. 2-15%
Zeldersche Driessen	H6430C	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends: Van de verschillende plantengemeenschappen binnen het habitatype staan juist de zeldzamere en vanuit internationaal opzicht belangrijkste gemeenschappen er het slechtst voor. Dit zijn de soortenrijke natte ruigten van subtype B, van brakke omstandigheden en de zoetwatergetijdengebieden. De ruigten van brakke omstandigheden (het *Oenantho-Althaeetum* en het *Soncho-Epilobietum althaeetosum*) gaan door verzoeting achteruit in de brakwatervenen van Noord-Holland en langs de voormalige Zuiderzee. Het enige resterende zwaartepunt vormt het Deltagebied, maar ook hier treedt op veel plaatsen verzoeting op door de afsluiting van zeearmen. De ruigte van zoetwatergetijden (*Valeriano-Senecionetum fluviatilis*) weet zich momenteel uit te breiden in de huidige Biesbosch waar het getijdenverschil gering is. Het is de vraag of hier een herstel van de vroegere, grotere getijdeninvloed noodzakelijk is voor duurzaam behoud op de lange termijn.

Over oppervlakte en trends van de soortenrijke natte ruigten van subtype A, de zoetwatermilieus (*Valeriano-Filipenduletum* en *Soncho-Epilobietum*) zijn geen gegevens beschikbaar. Hierbij speelt een rol dat de afbakening tussen soortenrijke en soortenarme natte ruigten lastig is. Soortenarme natte ruigten staan niet onder druk.

De soortenrijke droge ruigte (*Cruciatetum laevipedis*) is in de afgelopen decennia sterk achteruitgegaan, vooral langs de Gelderse IJssel. De gang van zaken is te vergelijken met de ontwikkelingen bij andere habitattypen van zandige, hoge delen in het rivierengebied, zoals het stroomdalgrasland (habitatype H6210). Droge ruigte met knolribzaad en/of rivierkruiskruid gaan regionaal vooruit dankzij natuurontwikkelingsprojecten.

Recente ontwikkelingen: In de periode 1994-2004 zijn de bijzondere varianten van het habitatype mogelijk geleidelijk verder achteruitgegaan. Voor zover bekend hebben zich geen wezenlijke veranderingen voorgedaan.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: subtype A: gunstig; subtypen B en C: matig ongunstig

Door het verdwijnen van zoet-zout gradiënten neemt het verspreidingsgebied van de natte ruigte van brakke standplaatsen af (subtype B). De verspreiding van de soortenrijke droge ruigte (subtype C) is eveneens afgenomen.

Beoordelingsaspect oppervlakte: subtype A: gunstig; subtypen B en C: matig ongunstig
Exacte cijfers over oppervlakten zijn niet bekend. Toch is het duidelijk dat van de brakke- en zoetwatergetijden-variant van subtype B en de droge variant (subtype C) nog maar een kleine oppervlakte resteren. Ruigte van subtype A komt algemener voor en is niet bedreigd.

Beoordelingsaspect kwaliteit: subtype A: gunstig; subtypen B en C: matig ongunstig

1. Typische soorten: Vooralsnog lijkt het er niet op dat de typische soorten van subtype A en B op de rand van uitsterven staan, maar sommigen vertonen wel een negatieve trend. Binnen subtype C vertonen enkele soorten een negatieve trend (torenkruid, stijve steenraket en kruisbladwalstro).

2. Structuur en functie: Voor de belangrijkste varianten van het habitatype wordt op de standplaatsen niet goed voldaan aan de ecologische randvoorwaarden die nodig zijn voor het behoud. Oorzaken zijn achteruitgang en verdwijnen van zoet-zout gradiënten (subtype B), het wegvallen van zoetwatergetijden (subtype B) en vermessing en inadequaat beheer (subtype C).

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: subtype A: gunstig; subtypen B en C: matig ongunstig
Het perspectief verschilt per subtype en lijkt niet onverdeeld gunstig. In het Deltagebied en Noord-Holland schrijdt de verzoeting voort. Zandige, droge delen in het rivierengebied staan nog steeds onder druk.

Oordeel: subtype A: gunstig; subtype B en C: matig ongunstig

Aspect	1994	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Oppervlakte	gunstig	gunstig
Kwaliteit	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig
Beoordeling Svl	gunstig	gunstig

*Subtype A: Ruigten en zomen (moerasspirea)
(Natte, soortenrijke ruigte van zoet, laagdynamisch milieu)*

Aspect	1994	2004
Verspreiding	matig ongunstig	matig ongunstig
Oppervlakte	matig ongunstig	matig ongunstig
Kwaliteit	matig ongunstig	matig ongunstig
Toekomst	matig ongunstig	matig ongunstig
Beoordeling Svl	matig ongunstig	matig ongunstig

*Subtype B: Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)
(Natte, soortenrijke ruigte van brakke omstandigheden of rivierdalen)*

Aspect	1994	2004
Verspreiding	matig ongunstig	matig ongunstig
Oppervlakte	matig ongunstig	matig ongunstig
Kwaliteit	matig ongunstig	matig ongunstig
Toekomst	matig ongunstig	matig ongunstig
Beoordeling Svl	matig ongunstig	matig ongunstig

*Subtype C: Ruigten en zomen (droge bosranden)
(Droge, nitrofiele, weinig bemeste zomen)*